

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Географічний факультет

Кафедра країнознавства та туризму

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана

з навчальної роботи

Володимир ПАСЬКО

«29» 08 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Науково-дослідний практикум з політико-географічних студій

для здобувачів

галузь знань **10 Природничі науки**
спеціальність **106 Географія**
освітній рівень **магістр**
освітня програма **Політична географія та геополітика**
вид дисципліни **обов'язкова**

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2023/2024
Семестр	4
Кількість кредитів ECTS	11
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладач: **Борис ЯЦЕНКО**, доктор географічних наук, професор кафедри країнознавства та туризму

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» __ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» __ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2023

Розробники: **Борис ЯЦЕНКО**, доктор географічних наук, професор кафедри
країнознавства та туризму

Юліан БРАЙЧЕВСЬКИЙ, кандидат географічних наук, доцент кафедри
країнознавства та туризму

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувач кафедри країнознавства та туризму

(підпис)

(Ольга ЛЮБИЦЕВА)

(прізвище та ініціали)

Протокол № 20 від «30» 06 2023 р.

Схвалено науково - методичною комісією географічного факультету

Протокол від «28» 08 2023 року № 6

Голова науково-методичної комісії

(підпис)

(Наталія КОРОГОДА)

(прізвище та ініціали)

« 28 » 08 2023 року

ВСТУП

1. Мета практикуму – створити для здобувачів середовище науково-дослідного колективу задля напрацювання навичок професійної комунікації у дослідницькому колі, опанування практики та етики обміну науковими ідеями, обговорення власних проєктів та проєктів колег, отримання професійного зворотнього зв'язку, реакції на конструктивну критику та здатності критично оцінювати роботу колег.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

- *Успішне опанування компонентів ОК 1 «Теорія політичної географії та геополітики», ОК 6 «Методологія та організація наукових досліджень з основами інтелектуальної власності», та ОК 9 «Професійна та корпоративна етика».*
- Володіння основами методів країнознавчих, політико-географічних та ширше, суспільно-географічних та соціологічних досліджень.

3. Анотація навчальної дисципліни. Науково-дослідний практикум з політико-географічних студій являє собою серію практичних аудиторних занять, у ході яких здобувачі, за результатами проведеної самостійної роботи обмінюються результатами власної науково-дослідної діяльності у рамках підготовки власних проєктів магістерської кваліфікаційної роботи. Виконання магістерських робіт здійснюється відповідно до методичних рекомендацій до написання магістерських робіт, затверджених кафедрою країнознавства та туризму під контролем наукового керівника. Водночас, написання роботи на усіх етапах, від вибору теми, до презентації висновків, може відбуватися у форматі регулярної професійної комунікації з колегами, що допомагає підвищити якість роботи, отримати зворотній зв'язок і конструктивну критику, сформувати навички як самої критики, так і професійної реакції на неї, а також допомагає здобувачам отримати навички, необхідні для публічного захисту роботи та навички роботи у науково-дослідних колективах у випадку продовження подальшої роботи у академічному середовищі.

4. Завдання (навчальні цілі): консолідації знань щодо теорії та методології політичної географії як сучасної сфери наукового знання, а також формування та закріплення навичок ведення науково-дослідної роботи та професійної академічної комунікації. Загалом, опанування даного освітнього компоненту формує у здобувачів наступні загальні та фахові (спеціальні) компетенції:

- ЗК 1. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК 4. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК 8. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.
- СК 2. Здатність до наукового аналізу сучасних проблем та особливостей взаємодії природи й суспільства із застосуванням принципів раціонального використання територіальних ресурсів, основ законодавства у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку і планування територій для розроблення пропозицій з оптимізації природокористування та забезпечення сталого розвитку регіонів.
- СК 3. Здатність використовувати спеціальні географічні методи й підходи, геоінформаційні технології для розв'язання конкретних науково-прикладних проблем у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку.
- СК 6. Здатність застосовувати у професійній діяльності теоретичні знання і практичні навички системного аналізу і синтезу, географічного моделювання та прогнозування.
- СК 7. Здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при критичному осмисленні проблем природокористування, геопланування, міського та регіонального розвитку, рекреації та туризму оцінювати можливі ризики, соціально-економічні та екологічні наслідки управлінських рішень у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку.
- СК 8. Здатність планувати, проводити та публічно презентувати результати наукових досліджень, забезпечити зрозуміле донесення власних знань, висновків та аргументацій до фахівців і нефахівців.
- СК 10. Здатність самостійно визначати актуальні аспекти у фундаментальних і прикладних напрямках природно- і суспільно-географічних досліджень, здобувати нові знання, використовуючи сучасні освітні та дослідницькі технології.
- СК 11. Здатність критично оцінювати ключові тренди перебігу природно- і суспільно-географічних процесів з точки зору формування нових напрямів у наукових дослідженнях.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація ⁷ ; 4. автономність та відповідальність ⁷)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Основні сучасні теорії політичної географії, геополітики та географічного країнознавства	Підготовка самостійна робота, практичні аудиторні заняття (презентації, обговорення, колективні висновки)	Оцінка викладача під час практичних робіт, перехресне оцінювання здобувачами один одного	До 10%
1.2	Міждисциплінарні та спеціальні методи досліджень у сфері політичної географії, геополітики та географічного країнознавства	Підготовка самостійна робота, практичні аудиторні заняття (презентації, обговорення, колективні висновки)	Оцінка викладача під час практичних робіт, перехресне оцінювання здобувачами один одного	до 10%
2.1	Вміти визначати актуальні проблеми у сфері політичної географії та геополітики	Підготовка самостійна робота, практичні аудиторні заняття (презентації, обговорення, колективні висновки)	Оцінка викладача під час практичних робіт, перехресне оцінювання здобувачами один одного	до 15%
2.2	Вміти виконувати власні науково-дослідні проекти	Підготовка самостійна робота, практичні аудиторні заняття (презентації, обговорення, колективні висновки)	Оцінка викладача під час практичних робіт, перехресне оцінювання здобувачами один одного	до 15%
2.3	Вміти презентувати результати власної наукової роботи у професійному колі	Підготовка самостійна робота, практичні аудиторні заняття	Оцінка викладача під час практичних	до 15%

* заповнюється за необхідністю, наприклад для практик, лабораторних курсів тощо.

*

		<i>(презентації, обговорення, колективні висновки)</i>	<i>робіт, перехресне оцінювання здобувачами один одного</i>	
3.1	<i>Здобути навички ефективної комунікації власних тез у професійному колі, з мінімальними спотвореннями власних думок у процесі комунікації</i>	<i>Підготовча самостійна робота, практичні аудиторні заняття (презентації, обговорення, колективні висновки)</i>	<i>Оцінка викладача під час практичних робіт, перехресне оцінювання здобувачами один одного</i>	<i>до 10%</i>
3.2	<i>Вміти аргументувати критику та заперечення на критику у професійному колі</i>	<i>Підготовча самостійна робота, практичні аудиторні заняття (презентації, обговорення, колективні висновки)</i>	<i>Оцінка викладача під час практичних робіт, перехресне оцінювання здобувачами один одного</i>	<i>до 10%</i>
4.1	<i>Сформувати здатність приймати автономні рішення щодо постановки задач, вибору методів, обґрунтування структури та формулювання висновків у власному дослідницькому проєкті.</i>	<i>Підготовча самостійна робота, практичні аудиторні заняття (презентації, обговорення, колективні висновки)</i>	<i>Оцінка викладача під час практичних робіт, перехресне оцінювання здобувачами один одного</i>	<i>до 15%</i>

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни Програмні результати навчання	1.1	1.2	2.1	2.2	2.3	3.1	3.2	4.1
<i>(з опису освітньої програми)</i>								
ПР 01. Застосовувати набуті теоретичні знання та практичні навички для дослідження природно- і суспільно-територіальних систем на різних рівнях просторової організації	+	+						
ПР 02. Оцінювати результати власної роботи, демонструвати вміння працювати в команді						+	+	
ПР 04. Здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність з метою отримання нових знань, розроблення нових методів і процедур в географії та міждисциплінарних контекстах			+	+	+			+
ПР 12. Планувати й виконувати теоретичні та прикладні дослідження, робити обґрунтовані висновки, аналізувати та презентувати результати досліджень			+	+	+	+	+	+
ПР 13. Здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти, розробляти необхідне для цього навчально-методичне та інформаційне забезпечення	+	+				+	+	

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів: Упродовж семестру даний освітній компонент передбачає поєднання самостійної пошукової та аналітичної роботи за темою власного магістерського проекту здобувачів із аудиторними практичними заняттями, у ході яких відбувається обмін проміжними результатами даного процесу. Оцінювання відбувається під час аудиторних занять. Для формування оцінки використовується як оцінка викладача, так і перехресне оцінювання здобувачами одне одного. У четвертому семестрі магістерської освітньо-наукової програми, паралельно проходячи асистентську практику, здобувачі повинні володіти мінімально необхідним набором знань для оцінки як власних результатів, так і результатів колег. Оцінки викладача та перехресні оцінки здобувачів відкрито обговорюються в аудиторії.

Оцінювання впродовж семестру:

Розподіл оцінок за результатами навчання:

РН 1.1-1.2 – 20/12 балів

РН 2.1-2.3 – 45/27 балів

РН 3.1-3.2 – 20/12 балів

РН 4 – 15/9 балів

Оцінка складається із двох частин: бали одержані від викладача та бали одержані як середнє значення перехресного оцінювання у межах групи. Оцінка викладача враховується з коефіцієнтом 0.6, оцінка групи – з коефіцієнтом 0.4:

$$ПБ = \frac{0.6 * \sum БВ + 0.4 * \sum БЗ}{2},$$

де ПБ- підсумковий бал, БВ – бали викладача, БЗ – бали здобувачів.

Бали здобувачів розраховуються як середнє арифметичне балів, виставлених усіма колегами в групі:

$$БЗ = \frac{\sum IOЗ}{n-1},$$

де IOЗ – індивідуальна оцінка кожного з членів групи, n – кількість учасників групи.

Для успішного опанування даного освітнього компоненту, здобувачам необхідно набрати щонайменше 60% максимально можливих балів – 60.

Якщо здобувач не зміг набрати необхідну кількість балів, він зобов'язаний підготувати письмовий реферативний звіт за темами, з яких було одержано недостатній бал (нижче 6 з 10 можливих) і подати його викладачу. Оцінка реферативних звітів здійснюється викладачем без перехресного оцінювання здобувачами.

7.2 Організація оцінювання: Робота здобувачів за кожною темою практикуму (див. тематичний план) оцінюється за 10-бальною шкалою. Відповідно сумарний бал як у викладача, так і у кожного здобувача за 10 темами практикуму дорівнює максимум 100 балів.

Сумарні бали, одержані впродовж семестру, формують заліковий бал за даним освітнім компонентом. Окрема підсумкова атестація не проводиться

Загалом формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка» (друга редакція), що введено в дію наказом ректора № 170-32 від 11 квітня 2022 року.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Незараховано / Failed	0-59

**8. Структура навчальної дисципліни.
Тематичний практичних занять та інших форм навчальної роботи**

№ п/п	Назва тема	Кількість годин	
		Практичні	Само- стійна робота
Частина 1. Формулювання теми та підготовка джерельної бази			
1.	Вибір теми. Обговорення актуальних проблем в рамках тематичних напрямів політичної географії та геополітики	6	20
2.	Формулювання дослідницького питання	6	20
3.	Пошук наукових джерел. Визначення їх релевантності	10	20
4.	Пошук даних. Визначення їх релевантності	10	20
5.	Проміжна презентація теми, постановки завдань і наявних джерел і фактичних даних	6	20
Частина 2. Аналіз та формулювання висновків			
6.	Підготовка та обговорення теоретичної бази роботи	6	30
7.	Розробка методичної бази роботи	6	30
8.	Підготовка та обговорення основної аналітичної частини роботи	20	30
9.	Підготовка та обговорення висновків роботи	10	30
10.	Підготовка та обговорення релевантності ілюстраційних матеріалів	10	20
Всього		90	240

Загальний обсяг 330 год., в тому числі:

Практичні заняття – **90 год.**

Самостійна робота – **240 год.**

9. Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Політична географія і геополітика: Навч. посібник, Б.П. Яценко, В.І.Стафійчук, Ю. С. Брайчевський та ін. за ред. Б.П.Яценка. Київ.: Либідь, 2007. 255 с.
2. Agnew John Making Political Geography. Oxford Univ .Press. London 2002, 208 p.
3. A Companion to Political Geography (J.Agnew, K. Mitchel, G. Toal – eds.). Blackwell, 2003.
4. Tailor Peter, Flint Colin/ Political Geography : World-Economy, National- State and Locality. Pearson Education. 6-th ed. 2011 . 340 p.
5. Методичні рекомендації до виконання магістерських робіт / Укладачі: В.К.Кіптенко , Ю.С.Брайчевський. Київ, 2022. 18 с.

Додаткові:

1. Брайчевський, Ю. С. Використання методу регресійного аналізу у суспільно-географічних дослідженнях на прикладі вивчення електоральної поведінки. *Економічна та соціальна географія*, 2014, 2: 66-72.
2. Брайчевський, Ю. С. Факторний аналіз у дослідженнях з географії зовнішньої торгівлі. *Географія та туризм*, 2010, 5: 58-65
3. Мезенцев, К. В. Методи дослідження в суспільній географії: традиції і новації. *Економічна та соціальна географія*, 2013, 1: 32-42.
4. Шаблій О.І. Математичні методи в соціально-економічній географії: Навч. посібн. – Львів: Світ, 1994. – 302 с.
5. Aldridge, Alan. *Surveying the social world: Principles and practice in survey research*. McGraw-Hill Education (UK), 2001.
6. Flowerdew R., Martin, L.D. *Methods In Human Geography: A Guide For Students Doing A Research Project*. –Pearson Prentice Hall, 2005. – 366 p.
7. Gomez, B., Johnes, J.P. (eds) *Research Methods in Geography*. Wiley-Blackwell. – 2010. – 480 p.